

СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради
протокол №1 від _____ 2023 року
Голова педагогічної ради

Леонід НЕСТЕРУК

«   » _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказом №__ від _____ 2023 р.
Директор Барського закладу загальної
середньої освіти І-ІІІ ст. №1

Леонід НЕСТЕРУК

«   » _____ 2023 р.

АНТИБУЛІНГОВА ПОЛІТИКА
Барського закладу загальної середньої освіти
І-ІІІ ступенів №1 Барської міської ради

2023

I. ВСТУП

Основне завдання сучасної школи – *створення нового освітнього простору*, головними засадами якого є *безпечне навчальне середовище*, а також забезпечення прав, свобод та інтересів дітей. Сьогодення освіти характеризується потужною реформою галузі, що базується на Концепції НУШ. Проте, дуже часто в освітніх закладах поряд із позитивними моментами постає проблема булінгу та порушення норм поведінки учнями, що не дозволяє в повному обсязі досягти поставлених демократичних орієнтирів. Серед сучасної учнівської молоді надзвичайно загострилася проблема насильства, довготривалих агресивних проявів у міжособистісних стосунках підлітків, здійснюваних самими дітьми одне до одного.

Тому, дуже важливо, щоб учні, їх батьки та вчителі були проінформовані про таке негативне явище як булінг, його ознаки, наслідки та шляхи реагування, а головне, як його уникнути.

Образливі прізвиська, глузування, піддражнювання, стусани з боку одного або групи учнів щодо однокласника або однокласниці – є ознаками нездорових стосунків, які можуть привести до цькування – регулярного, повторюваного день у день знущання.

Для ефективної і безпечної роботи закладу учні та педагогічні працівники потребують такого стану освітнього середовища, в якому вони відчуватимуть фізичну, психологічну, інформаційну та соціальну безпеку, комфорт і благополуччя.

Безпечне і здорове освітнє середовище є сукупністю умов у Барському закладу загальної середньої освіти I-III ступенів №1, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної або моральної шкоди.

Тому, згідно Закону України «Про освіту», Конвенції ООН про права дитини, Закону України «Про охорону дитинства», Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів», Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)», наказу МОНУ «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» від 26.12.2019р. в нашому закладі було розроблено *Антибулінгову політику*, яка регулює стосунки між усіма учасниками освітнього процесу щодо питання захисту дітей від насильства та зловживань з боку однолітків і дорослих (батьків, опікунів або працівників закладу).

Діяльність щодо запобігання та протидія булінгу (цькуванню) в закладі освіти має бути постійним *системним процесом, спрямованим на:*

визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів запобігання виникненню булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;

виявлення булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;

визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усунення потенційних ризиків його виникнення

Мета:

створити безпечне освітнє середовище, яке забезпечує оволодіння учнями компетентностями, необхідними для життя, та формує культуру безпечної здорової поведінки всіх учасників освітнього процесу.

Завдання:

1. Обґрунтувати умови для створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу.
2. Визначити стан, причини і передумови поширення булінгу (цькування) в закладі освіти.
3. Підвищити рівень проінформованості учасників освітнього процесу про булінг (цькування).
4. Формувати вміння асертивної поведінки та усвідомлення булінгу, (цькування) як порушення прав людини.
5. Виховувати в учасників освітнього процесу нетерпиме ставлення до насильницьких моделей поведінки.
6. Заохочувати всіх учасників освітнього процесу до активного сприяння запобігання булінгу (цькування)
7. Скласти доступний порядок реагування та протидії булінгу.
8. Сформулювати конкретні рекомендації учням, педагогічним працівникам, адміністрації школи, батькам щодо організації безпечного середовища в закладі освіти.

Очікування:

запобігання виникненню булінгу в освітньому середовищі.

Антибулінгова політика закладу освіти ґрунтується на таких пріоритетах та цілях, які визначені комітетом ООН:

- взаєморозуміння;
- взаємоповага;
- дружня атмосфера;
- пріоритет прав людини;
- толерантність;

- постійний розвиток;
- активна життєва позиція;
- здоровий спосіб життя;
- людяність;
- порядність;
- повага до приватного життя;
- мир;
- єдина країна.

Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в закладі освіти *ґрунтується на принципах:*

- *недискримінації* за будь-якими ознаками;
- *ненасильницької поведінки* в міжособистісних стосунках;
- *партнерства та підтримки* між педагогічним колективом школи і батьками (законними представниками) малолітнього чи неповнолітнього здобувача освіти;
- особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини;
- розвитку емоційного інтелекту учасників освітнього процесу;
- гендерної рівності;
- участі учасників освітнього процесу в прийнятті рішень відповідно до положень законодавства та установчих документів школи.

II. ПОКЛАДЕНІ ОBOB'ЯЗКИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

1. Цей Порядок розроблено відповідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», «Про загальну середню освіту», Статуту закладу освіти, Правил внутрішнього трудового розпорядку, інших нормативно-правових та інструктивних документів.

Відповідно до Закону України «Про освіту» *обов'язки щодо запобігання та протидії булінгу в закладі освіти покладені на:*

1. Керівника закладу освіти

1) забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування), у тому числі:

- з урахуванням пропозицій територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, розробляє, затверджує та оприлюднює план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти;

- розглядає заяви про випадки булінгу (цькування) здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та видає рішення про проведення розслідування;

- скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та вживає відповідних заходів реагування;

- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його або постраждали від булінгу (цькування);

- повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України та службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти;

- **забезпечує відкритий доступ на вебсайт закладу освіти:** до правил поведінки здобувача освіти в закладі освіти; плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти; порядку подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти; порядку реагування на доведені випадки булінгу (цькування) в закладі освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування);

2. Педагогічних працівників

Зобов'язані

дотримуватися педагогічної етики;

поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;

захищати здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного та психічного насильства, приниження честі та гідності дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти, запобігати вживанню ними та іншими особами на території закладу освіти алкогольних напоїв, наркотичних засобів, іншим шкідливим звичкам, додержуватися установчих документів та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, виконувати свої посадові обов'язки;

повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних працівників, інших осіб, які залучались до освітнього процесу, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування);

3. Практичного психолога та соціального педагога:

забезпечують профілактику та запобігання булінгу (цькуванню), надання консультативної допомоги батькам, психологічного супроводу здобувачів освіти, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування);

4. Здобувачі освіти

зобов'язані поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;

відповідно та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля;

дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за його наявності);

повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних працівників, інших осіб, залучаються до

освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб;

5. Батьків здобувачів освіти, інших законних представників здобувачів освіти.

зобов'язані виховувати у дітей повагу до бідності прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, відповідне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих і довкілля;

поважати права, свободи і законні інтереси дитини та інших учасників освітнього процесу;

дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за наявності); сприяти керівництву закладу освіти у проведенні розслідування щодо випадків булінгу (цькування);

виконувати рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) в закладі освіти.

III. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Регулярне та цілеспрямоване нанесення фізичної й душевної шкоди стало об'єктом уваги науковців та педагогів, починаючи з 70-х років минулого століття, й отримало спеціальну назву – булінг.

Булінг (від англ. bully – хуліган, задирака, грубіян, «to bully» – задиратися, знуцатися) – тривалий процес свідомого жорстокого ставлення, агресивної поведінки з метою заподіяти шкоду, викликати страх, тривогу або ж створити негативне середовище для людини.

Найчастіше жертвами булінгу стають діти, які мають яскраво виражені характеристики зовнішності, поведінки чи проблеми зі здоров'ям.

- *Фізичні відмінності* – носять окуляри, погано чують, мають порушення рухового апарату, фізично слабкі.
- *Особливості поведінки* – замкнуті чи імпульсивні, невпевнені, тривожні.
- *Особливості зовнішності* – руде волосся, веснянки, мають надмірну худорлявість чи повноту.
- *Недостатньо розвинені соціальні навички*: часто не мають жодного близького друга, краще спілкуються з дорослими, ніж з однолітками.
- *Страх перед закладом освіти*: неуспішність у навчанні часто формує у дітей негативне ставлення до закладу освіти, страх відвідування певних предметів, що сприймається оточуючими як підвищена тривожність, невпевненість, провокуючи агресію.
- *Відсутність досвіду життя в колективі* (так звані «домашні» діти).
- *Деякі захворювання*: заїкання, дислалія (порушення мовлення), дисграфія (порушення письма), дислексія (порушення читання).
- *Знижений рівень інтелекту, труднощі у навчанні*.

- *Високий інтелект, обдарованість, видатні досягнення.*

Терміни використані у цьому Порядку, вживаються у таких значеннях:

Сторони булінгу (цькування) - безпосередні учасники випадку: **кривдник (булер)**, **потерпілий (жертва булінгу)**, **спостерігачі (за наявності)**.

Кривдник (булер) - учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;

Потерпілий (жертва булінгу) - учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування);

Спостерігачі - свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування).

Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в закладі освіти, є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- невірноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- різка зміна звичної для дитини поведінки;
- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;
- відлюдкуватість, уникнення спілкування;
- ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися;
- занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- схильність до пропуску навчальних занять;
- відмова відвідувати заклад освіти з посиланням на погане самопочуття;
- депресивні стани;
- аутоагресія (самоушкодження);
- суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);

- намагання приховати травми та обставини їх отримання;
- скарги дитини на біль та (або) погане самопочуття;
- пошкодження чи зникнення особистих речей;
- вимагання особистих речей, їжі, грошей;
- жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;
- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

До булінгу (цькування) в закладі освіти належать **випадки**, які відбуваються безпосередньо **в приміщенні закладу освіти та на прилеглих територіях** (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом, проведення заходів, коридорами, роздягальнями, вбиральнями, їдальнею тощо) та (або) **за межами школи під час заходів**, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, що організуються за згодою директора школи, в тому числі дорогою до (із) закладу освіти.

Ознаки булінгу (цькування) є **систематичне** вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- **ознаки економічного насильства** умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру ;
- **ознаки психологічного насильства** словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи ;
- **ознаки сексуального насильства** будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;
- **ознаки фізичного насильства** будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів ;

- **Кібербулінг** приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв. У кіберпросторі полягає у звинуваченні когось з використанням образливих слів, брехні та неправдивих чуток за допомогою електронної пошти, текстових повідомлень і повідомлень у соціальних мережах. Сексистські, расистські та подібні їм повідомлення створюють ворожу атмосферу, навіть якщо не спрямовані безпосередньо на дитину.
- інші правопорушення насильницького характеру.

Наслідки насилля в закладі освіти

Жертви булінгу переживають важкі емоції – почуття приниження та сором, страх, розпач і злість. Булінг вкрай негативно впливає на соціалізацію жертви, спричиняючи:

- ▣ **неадекватне сприйняття себе** – занижену самооцінку, комплекс неповноцінності, беззахисність;
- ▣ **негативне сприйняття однолітків** – відсторонення від спілкування, самотність, часті прогули в закладі освіти;
- ▣ **неадекватне сприйняття реальності** – підвищену тривожність, різноманітні фобії, неврози;
- ▣ **девіантну поведінку** – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

5. Суб'єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування)

в закладі освіти є:

- служба у справах дітей Барської міської ради;
- центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Барської міської ради;
- органи місцевого самоврядування;
- адміністрація та працівники закладу;
- засновник закладу освіти або уповноважений ним орган;
- територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України.

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в закладі освіти діють в межах повноважень, передбачених законодавством та нормативно-правовими документами.

6. Суб'єкти реагування здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти згідно з Планом заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

IV. ПОРЯДОК РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДОК БУЛІНГУ

1. Цей Порядок розроблено відповідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», «Про загальну середню освіту», Статуту закладу освіти, Правил внутрішнього трудового розпорядку, інших нормативно-правових та інструктивних документів.

Діяльність педагогічних та інших працівників закладу освіти у разі, якщо вони виявляють булінг (цькування), зобов'язані:

- вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;
- звернутись (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України;
- повідомити директора закладу та принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

Роль учителя у такому алгоритмі чітко визначена. Учитель має надавати дитині-агресору та постраждалій дитині лише первинну допомогу, а потім передавати її фахівцям соціально-психологічної служби закладу освіти.

Порядок подання заяв або повідомлень про випадки булінгу (цькування) у Барському закладі загальної середньої освіти I-III ст. №1

1. Учасники освітнього процесу зобов'язані повідомити про випадок булінгу (цькування), стороною якого вони стали або підозрюють про його вчинення стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи, стосовно інших учасників освітнього процесу або про який отримали достовірну інформацію, директора закладу освіти або інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в закладі освіти.
2. Заяви або повідомлення про випадки булінгу (цькування) або про підозру щодо його вчинення приймає директор закладу освіти.
3. Повідомлення можуть бути в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.
4. Заяви, що надійшли на електронну пошту закладу отримує секретар, яка зобов'язана терміново повідомити керівника закладу та відповідальну особу.
5. Прийом та реєстрацію поданих Заяв здійснює відповідальна особа, а в разі її відсутності – особисто керівник закладу або його заступник.
6. Заяви реєструються в окремому журналі реєстрації заяв про випадки булінгу (цькування).
7. Форма та примірний зміст Заяви оприлюднюється на офіційному вебсайті закладу.
8. Датою подання заяв є дата їх прийняття.

9. Розгляд Заяв здійснює керівник закладу з дотриманням конфіденційності.

2. Керівник закладу освіти у разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування):

- невідкладно у строк, що не перевищує **однієї доби**, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України, принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування);
- за потреби викликає бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;
- повідомляє службу у справах дітей з метою вирішення питання щодо соціального захисту малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування), з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування) та вжиття заходів для усунення таких причин;
- повідомляє центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою здійснення оцінки потреб сторін булінгу (цькування), визначення соціальних послуг та методів соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки та надання соціальних послуг;
- скликає засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) **не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів** з дня отримання заяви або повідомлення.

Відповідальна особа

1. Відповідальна особа призначається працівник закладу освіти з числа педагогічних працівників.
2. До функцій відповідальної особи відноситься прийом та реєстрація Заяв, повідомлення керівника закладу.
3. Відповідальна особа призначається наказом керівника закладу.
4. Інформація про відповідальну особу та її контактний телефон оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу.

Алгоритм діяльності соціально-психологічної служби при виникненні ситуацій булінгу

- Накопичення матеріалів, що підтверджують актуальність проблеми у певному класі. Збір необхідної інформації психологом та соціальним педагогом про прояви булінгу серед підлітків у закладі.
- Діагностика психологічної атмосфери, системи взаємостосунків між однокласниками, соціометрія у класних колективах, де виявлено булінг.
- Виявлення булерів, а також реальних та потенційних жертв.
- Створення умов недопущення явища булінгу.

- Швидке і грамотне роз'єднання жертви з відповідними стресовими впливами булерів.
- Узагальнення результатів спостережень та діагностики психологічної атмосфери у класному колективі.
- Визначення переліку можливих дій, спрямованих на припинення агресивної поведінки учнів. Вибір найефективніших способів досягнення мети.
- Індивідуальна або групова (за необхідністю) психологічно-корекційна робота з жертвами булінгу.

У разі відсутності практичного психолога та соціального педагога в закладі освіти супровід застосування заходів виховного впливу у класі, в якому стався випадок булінгу (цькування), здійснюють працівники служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Порядок реагування на доведені випадків булінгу (цькування) в Барському закладі загальної середньої освіти І-ІІІ ст. №1

1. Якщо комісія визнала, що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять систематичний характер, то дирекція закладу освіти повідомляє уповноважені підрозділи Національної поліції України та Служби у справах дітей. (розгляд комісією заяв або повідомлення про випадок булінгу (цькування) не має перевищувати 10 робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення керівником закладу освіти.
2. Якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (про що директор закладу має повідомити постраждалого), а постраждалий не згодний з цим, то він може одразу звертатись до органів Національної поліції України із заявою.
3. Рішення Комісії реєструється в окремому журналі та зберігаються в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії.
4. Особи, які за результатами розслідування є причетними до булінгу, несуть відповідальність відповідно до частини другої статті 13 (вчинення правопорушень за статтею 1734) Кодексу України про адміністративні правопорушення.
5. Потерпілий чи його/її представник також мають право звернутися відразу до уповноважених підрозділів Національної поліції України та Служби у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування)
6. Контроль керівника закладу, за виконанням відповідальними особами заходів виховного впливу щодо надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від нього.

V. СКЛАД КОМІСІЇ, ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЇЇ ЧЛЕНІВ

1. Склад комісії затверджує наказом директор закладу освіти.
Комісія виконує свої обов'язки на постійній основі.
2. Склад комісії формується з урахуванням основних завдань комісії.

Комісія складається з *голови, заступника голови, секретаря та не менше, ніж п'яти її членів.*

До складу комісії входять педагогічні працівники, у тому числі *практичний психолог та соціальний педагог* закладу освіти, *представники служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.*

До участі в засіданні комісії *за згодою залучаються батьки* або інші законні представники малолітніх або неповнолітніх сторін булінгу (цькування), а також *можуть залучатися сторони булінгу* (цькування), представники інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в школі.

3. Головою комісії є директор школи.

Голова комісії організовує її роботу і відповідає за виконання покладених на комісію завдань, головує на її засіданнях та визначає перелік питань, що підлягають розгляду.

Голова комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена комісії. У разі відсутності голови комісії його обов'язки виконує заступник голови комісії.

У разі відсутності голови комісії та заступника голови комісії обов'язки голови комісії виконує один із членів комісії, який обирається комісією за поданням її секретаря.

У разі відсутності секретаря комісії його обов'язки виконує один із членів комісії, який обирається за поданням голови комісії або заступника голови комісії.

4. Секретар комісії забезпечує підготовку проведення засідань комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях комісії, ведення протоколу засідань комісії.

5. Член комісії має право:

- ознайомлюватися з матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), брати участь у їх перевірці;
- подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються;
- брати участь у прийнятті рішення шляхом голосування;
- висловлювати окрему думку усно або письмово;
- вносити пропозиції до порядку денного засідання комісії.

6. Член комісії зобов'язаний:

- особисто брати участь у роботі комісії;
- не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- виконувати в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками, доручення голови комісії;
- брати участь у голосуванні.

7. Рішення Комісії реєструється в окремому журналі, зберігається в паперовому вигляді з оригіналами підписами всіх членів Комісії.

VI. ПОРЯДОК РОБОТИ КОМІСІЇ

1. *Метою діяльності* комісії є припинення випадку булінгу (цькування) в закладі освіти; відновлення та нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти у класі, де стався випадок булінгу (цькування); з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування), та вжиття заходів для усунення таких причин; оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в соціальних та психолого-педагогічних послугах та забезпечення таких послуг.

1. Діяльність комісії здійснюється на принципах:

- законності;
- верховенства права;
- поваги та дотримання прав і свобод людини;
- неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);
- відкритості та прозорості;
- конфіденційності та захисту персональних даних;
- невідкладного реагування;
- комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування);
- нетерпимості до булінгу (цькування) та визнання його суспільної небезпеки.

Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

3. До завдань комісії належать:

Збір щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема пояснень сторін булінгу (цькування), батьків або інших законних представників малолітніх або неповнолітніх сторін булінгу (цькування);

висновків практичного психолога та соціального педагога (за наявності) закладу освіти; відомостей служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого; інформації збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (інтернет, соціальні мережі повідомлення тощо);

іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;

розгляд та аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) та прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

У разі прийняття рішення комісії про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві до завдань комісії також належать:

- оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних та психолого-педагогічних послуг та забезпечення таких послуг, в тому числі із залученням фахівців служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (*відповідне рішення зазначається в протоколі засідання комісії*);
- визначення причин булінгу (цькування) та необхідних заходів для усунення таких причин (*відповідне рішення зазначається в протоколі засідання комісії*);
- визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування) у класі, де стався випадок булінгу (цькування) (*відповідне рішення зазначається в протоколі засідання комісії*);
- моніторинг ефективності соціальних та психолого-педагогічних послуг, заходів з усунення причин булінгу (цькування), заходів виховного впливу та корегування (за потреби) відповідних послуг та заходів;
- надання рекомендацій для педагогічних працівників закладу освіти щодо доцільних методів здійснення освітнього процесу та інших заходів з малолітніми чи неповнолітніми сторонами булінгу (цькування), їхніми батьками або законними представниками (*відповідне рішення зазначається в протоколі засідання комісії*);
- надання рекомендацій для батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування) (*відповідне рішення зазначається в протоколі засідання комісії*);

4. Формою роботи комісії є засідання, які проводяться у разі потреби. Дату, час і місце проведення засідання комісії визначає її голова.

5. Засідання комісії є правоможним у разі участі в ньому не менш як *двох третин її складу*.

6. Секретар комісії не пізніше вісімнадцятої години дня, що передує дню засідання комісії, повідомляє членів комісії, а також заявника та інших заінтересованих осіб про порядок денний запланованого засідання, дату, час і місце його проведення, а також надає/надсилає членам комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді.

7. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більше голосів від затвердженого складу комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови комісії є вирішальним.

9. Під час проведення засідання комісії секретар комісії веде протокол засідання комісії за формою згідно з додатком до цього Порядку, що оформлюється наказом керівника закладу освіти.

10. Особи, залучені до участі в засіданні комісії, зобов'язані дотримуватись принципів діяльності комісії, зокрема не розголошувати сторонніми особам відомості, що стали їм відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Особи, залучені до участі в засіданні комісії, під час засідання комісії мають право:

ознайомлюватися з матеріалами, поданими на розгляд комісії;

ставити питання по суті розгляду;

подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

11. Голова комісії доводить до відома учасників освітнього процесу рішення комісії згідно з протоколом засідання та здійснює контроль за їхніми виконанням.

12. Строк розгляду комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в закладі освіти та виконання нею своїх завдань не має перевищувати *десяти робочих* із дня отримання заяви або повідомлення керівником закладу освіти.

VII. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСІБ, ПРИЧЕТНИХ ДО БУЛІНГУ (цькування)

Відповідальність за булінг (цькування) встановлена **статтею 173 п.4 Кодексу України про адміністративні правопорушення** такого змісту: **«Стаття 173 п.4». Булінг (цькування) учасника освітнього процесу.**

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від

п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Неповідомлення директором закладу уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

VIII. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ (цькування) В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

1. Ознайомлення учасників освітнього процесу з нормативно-правовою базою та регулюючими документами щодо превенції проблеми насилля в освітньому середовищі.
2. Проведення зустрічей, круглих столів, семінарів, тренінгів із залученням представників правоохоронних органів, служб соціального захисту, медичних установ та інших зацікавлених організацій.
3. Запровадження програми правових знань у формі гурткової, факультативної роботи.
4. Організація роботи гуртків, факультативів із психології.
5. Створення інформаційних куточків для учнів із переліком організацій, до яких можна звернутися у ситуації насилля та правопорушень.
6. Ознайомлення учителів і дітей з інформацією про прояви насильства та його наслідки.
7. Батьківські збори – це форма організації спільної діяльності батьків, учителів, практичного психолога та соціального педагога, яка передбачає їх спілкування з метою обговорення актуальних питань навчання і виховання, ухвалення рішень.
8. Консультації - форма роботи з батьками, яка передбачає надання фахівцями психологічної служби допомоги батькам із різних проблем родинного виховання.
9. Педагогічний консиліум - форма спілкування учнів, учителів, фахівців психологічної служби навчального закладу та батьків, метою якої є цілісне, різнобічне вивчення особистості учня, вироблення єдиної педагогічної позиції; визначення головних напрямів удосконалення виховного процесу зусиллями вчителів, батьків, самого учня; тренінги спілкування, методики оволодіння аутотренінгом.
10. Для успішного попередження та протидії насильству треба проводити заняття з навчання навичок ефективного спілкування та мирного

розв'язання конфліктів.

Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу в закладі освіти протягом навчального року *відображається в плані заходів*, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти.

Розроблення, затвердження та оприлюднення Плану забезпечує керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень щодо створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації, в тому числі булінгу (цькування).

Планування відповідних заходів здійснюється за результатами моніторингу стану освітнього середовища в закладі освіти.

Заплановані заходи повинні:

спрямовуватись на задоволення потреб окремого закладу освіти у створенні безпечного освітнього середовища;
мати вимірювані показники ефективності;
залучати всіх учасників освітнього процесу.

План розробляється *до початку навчального року*. Протягом навчального року керівник закладу освіти забезпечує проведення моніторингу (за потреби, але *не рідше одного разу на півріччя*) ефективність виконання Плану та внесення (за потреби) до нього змін.

Заплановані заходи можуть відбуватись у будь-якій формі: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, у формі рольових ігор та інших організаційних формах.

ІХ. МОНІТОРИНГ ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ АНТИБУЛІНГОВОЇ ПОЛІТИКИ

1. Керівник закладу освіти призначає відповідальну особу за протидію і профілактику поширення булінгу в закладі освіти.
2. Призначена особа відповідає за реалізацію Антибулінгової політики, реагує на будь-які сигнали щодо її порушення, а також вносить пропозиції стосовно внесення змін до неї.
3. Кожні півроку відповідальна особа повинна проводити загальний моніторинг рівня виконання вимог антибулінгової політики педпрацівниками та учнями школи.
4. Під час проведення такого загального моніторингу працівники та учні закладу освіти можуть подавати пропозиції стосовно внесення змін до Антибулінгової політики та повідомляти про порушення її вимог на території закладу.
5. На основі результатів анкетування відповідальна особа має підготувати звіт та передати його директору школи.

Враховуючи результати моніторингу, директор школи повинен внести необхідні зміни до антибулінгової політики та повідомити про них працівників школи.

Функціональні обов'язки відповідального за моніторинг дотримання положень антибулінгової політики

1. Отримання повідомлень про ризики для дітей і реагування на них.
2. Самооцінювання рівня дотримання основних положень Антибулінгової політики .
3. Надання пропозицій щодо внесення можливих змін в Антибулінгову політику .
4. Консультування працівників закладу освіти щодо конкретних випадків порушення безпеки дитини.
5. Роз'яснення у разі потреби батькам, дітям положень Антибулінгової політики, надання інформації щодо їх змін.
6. Інформування (у разі потреби) про випадки порушення безпеки дитини (ризики, загрози, насильство) компетентних установ, таких як поліція, соціальні служби.

Показники виконання вимог Антибулінгової політики

1. У закладі освіти запроваджено реалізацію Антибулінгової політики, яка містить принципи захисту дітей від насильства.
2. Стратегія Антибулінгової політики визначає такі питання:
  - порядок повідомлення та втручання, де поетапно зазначено, що слід робити, коли дитина стала жертвою насильства або її безпеці загрожують незнайомі люди, члени родини чи працівники закладу освіти;
  - правила захисту особистих даних, які визначають методи збереження та поширення інформації про дітей;
  - правила захисту зображень дітей, які визначають, як можна знімати дітей на фото або відео та поширювати їх зображення;
  - правила доступу дітей до мережі Інтернет і їх захисту від шкідливих матеріалів, розміщених у ній, включно з призначенням особи або осіб, відповідальних за нагляд за безпечним використанням комп'ютерної мережі.
  - принципи безпечних відносин між працівниками школи та дітьми, включно з повним описом поведінки, яка є неприйнятною при спілкуванні з дітьми.
3. Директором закладу освіти призначено особу, відповідальну за реалізацію Антибулінгової політики, при цьому чітко визначено всі її завдання.

4. У школі затверджено документ щодо Антибулінгової політики
У закладі дітей навчають, які права вони мають і як вони можуть захистити себе від насильства.

1. На годинах спілкування організовано заняття для дітей з питань прав дитини та захисту від насильства і зловживань (також у мережі Інтернет).
2. Діти знають, до кого вони мають звертатися за порадами та допомогою у випадках насильства і зловживань.
3. У школі є електронні навчальні матеріали для дітей з питань прав дитини, захисту від ризиків насильства та зловживань, правил безпечної поведінки в мережі Інтернет.
4. Діти мають доступ до інформації про права дитини та можливості отримання допомоги в складних ситуаціях, зокрема про безкоштовні гарячі лінії для дітей і молоді на сайті школи.

Школа проводить моніторинг своєї діяльності та регулярно перевіряє її на відповідність прийнятим правилам захисту дітей.

1. Прийняті правила та процедури для захисту дітей переглядаються щонайменше один раз на рік.
2. У рамках проведення контролю за дотриманням правил і процедур для захисту дітей у школі проводяться консультації з дітьми та їхніми батьками (опікунами).
3. Щорічно готується внутрішній звіт про виконання в школі Антибулінгової політики.

X. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Антибулінгова політика і подальші зміни, внесені до неї, чинні з дня їх затвердження керівником закладу.
2. Оприлюднення Політики відбувається через його розміщення на сайті закладу освіти.

ІХ. ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ

1. Цей Порядок визначає *процедуру застосування заходів виховного впливу* в закладі освіти

2. Заходи виховного впливу - заходи, *застосовуються під час освітнього процесу* щодо сторін булінгу (цькування) та забезпечують корекцію їхньої поведінки, зокрема виправлення деструктивних реакцій та способів поведінки у міжособистісних стосунках.

3. Заходи виховного впливу до сторін булінгу (цькування) в закладі освіти застосовуються *з метою:*

відновлення та нормалізації відносин між сторонами булінгу (цькування) після відповідного випадку;

недопущення повторення випадку булінгу (цькування) між сторонами булінгу (цькування);

загальної превенції випадків булінгу (цькування) у закладі освіти.

4. Необхідні заходи виховного впливу до сторін булінгу (цькування) *визначає комісія* з розгляду випадків булінгу (цькування) в закладі освіти, зокрема:

- мету, конкретний завдання, зміст, методи та форми заходів виховного впливу;

- критерії визначення співвідношення між запланованими та отриманими результатами заходів виховного впливу.

Моніторинг ефективності застосування заходів виховного впливу до сторін булінгу (цькування) та необхідність їх коригування визначає комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) в закладі освіти на черговому засіданні.

5. Заходи виховного впливу *реалізуються педагогічними працівниками* закладу освіти, фахівцями служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді із залученням необхідних фахівців із надання правової, психологічної, соціальної та іншої допомоги, в тому числі територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України та інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування).

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти під час реалізації заходів виховного впливу діють в межах повноважень, передбачених законодавством та цим Порядком.

6. Психологічний та соціально-педагогічний супровід застосування заходів виховного впливу у класі, в якому стався випадок булінгу (цькування), здійснюють у межах своїх посадових обов'язків *практичний психолог та соціальний педагог (за наявності)* закладу освіти, зокрема:

- діагностику рівня психологічної безпеки та аналіз її динаміки;

- розробку корекційної програми для кривдника (булера) та її реалізацію із залученням батьків або інших законних представників малолітньої або неповнолітньої особи;

- консультативну допомогу всім учасникам освітнього процесу;
- розробку профілактичних заходів.

У разі відсутності практичного психолога та соціального педагога в закладі освіти супровід застосування заходів виховного впливу у класі, в якому стався випадок булінгу (цькування), здійснюють працівники служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.